

Radicale vernieuwing zorg

Ondersteund door

Van veiligheid via regie naar vrijheid (radicale vernieuwingstools)

Geplaatst op 26 januari 2017

Radicale vernieuwing: loslaten van standaardzorg

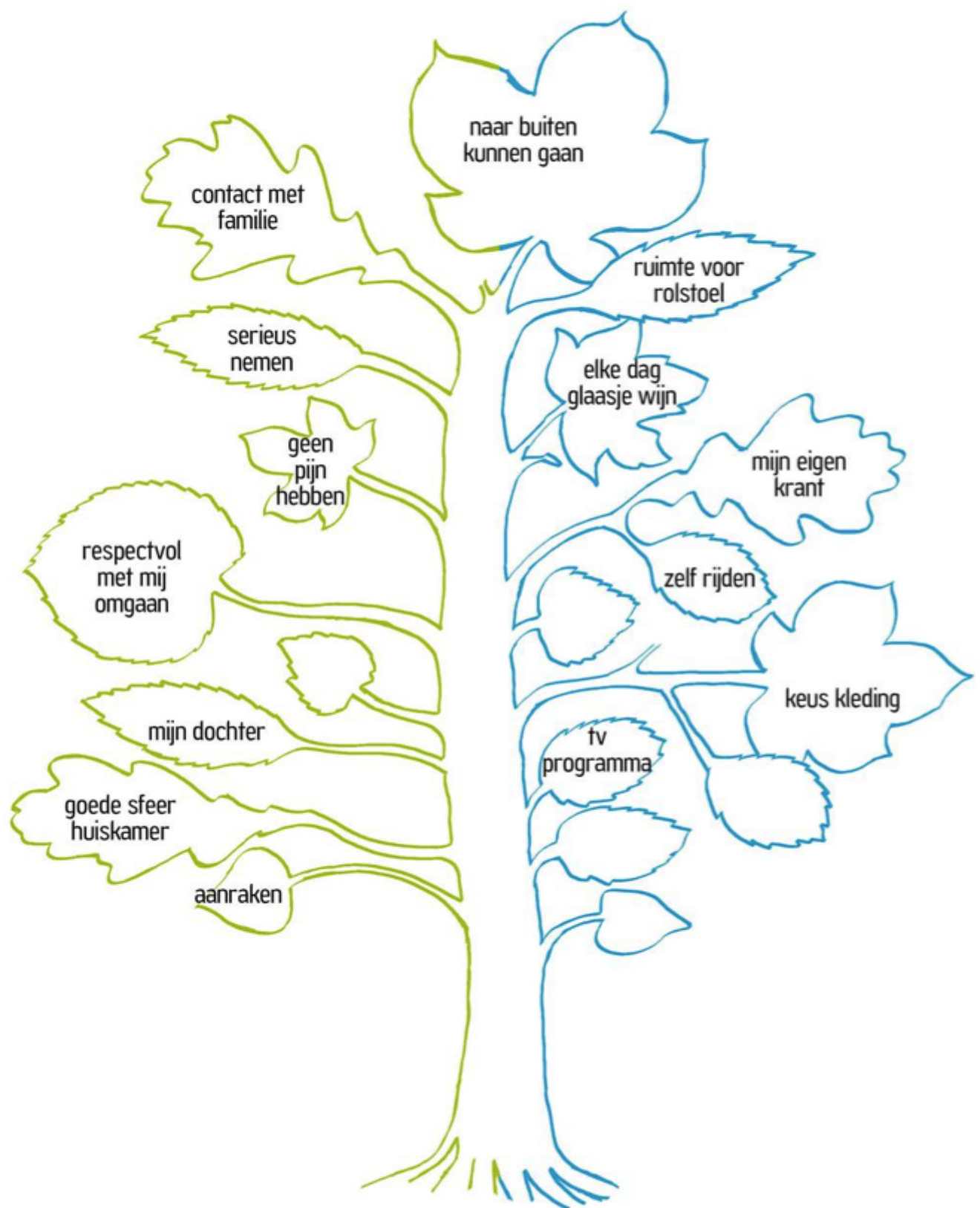
Het LOC-project [Radicale vernieuwing verpleeghuiszorg](#) is van start gegaan. Dit nieuwe project vindt plaats in het kader van het landelijke verbeterprogramma Waardigheid en Trots. Vier organisaties gaan radicaal vanuit de relatie tussen mensen die zorg nodig hebben, hun familie en zorgverleners organiseren. Met steeds als uitgangspunt: dat wat voor alle

betrokkenen van betekenis is. Maar eerder deed LOC met adviesbureau Artemea ook een project dat nu al nieuwe inzichten en praktische handvatten biedt aan cliënten, familie en professionals.

Werken met veiligheid én vrijheid

Vrijheidsbeperkende maatregelen komen in de zorg nog steeds voor. Bij het radicale vernieuwingsproject laten we dit los, waar mogelijk. Zorgprofessionals beseffen dat 'dwang' meestal geen goede oplossing is. Hoe vrijer mensen zich voelen, hoe beter hun kwaliteit van leven. Op veel plekken zijn Zweedse banden en andere 'middelen en maatregelen' zoveel mogelijk uitgebannen. Maar er kan nog veel meer! Want 'vrijheid' en 'veiligheid' hebben ook hele andere kanten. Het zijn belangrijke waarden voor ons allemaal, ook voor cliënten.

In de praktijk levert dat toch veel vragen op bij verzorgenden. Want hoe kun je iets bijdragen aan iemands gevoel van vrijheid en veiligheid? Is het nodig om iemand te beschermen tegen vallen of is dat juist betutteling? Wat doe je als een cliënte in pyjama zegt dat ze zo naar buiten wil, terwijl het vriest? En die beleving van vrijheid en veiligheid blijkt per persoon zo verschillend te zijn. Hoe kom je er eigenlijk achter wat voor iemand belangrijk is? Kan familie hierbij meedenken en misschien wel meedoen?

Wat vertellen cliënten?

Artemea en LOC hebben twee jaar lang een project gedaan om met cliënten de dialoog aan te gaan over

veiligheid en vrijheid. Artemea heeft een dialoogmethode ontwikkeld en deze gecoacht in een woonzorgcentrum van Accolade bij mensen met dementie en complexe zorgvragen. De methodiek bevat creatieve gespreksvormen. Een dialooggesprek begint met goede vragen stellen en vooral luisteren naar de antwoorden. Als je dat doet, kun je opeens zien wat iemand belangrijk vindt. Enkele zorgprofessionals voeren bijvoorbeeld een gesprek met een bewoonster die vrij depressief overkomt: *“We staan te kijken wat ze allemaal aangeeft. Dingen die we nog niet eerder hadden gehoord. Ze zei dat ze graag zelfstandig naar buiten wilde rijden en het leuk vond om spelletjes te spelen met andere mensen. We hebben met de fysio en ergo kunnen regelen dat ze een elektrische rolstoel heeft. Ze kan daarmee veel vrijer haar gang gaan.”*

Sommige zaken die uit het gesprek komen zijn bekend, andere zijn nieuw. Soms kan de familie helpen om naar boven te krijgen of uit het verleden te halen wat er nodig is. Zorgmedewerkers bedenken dat ze nieuwe wensen in de praktijk willen onderzoeken, zoals het zelf uitzoeken van de kleding in de ochtend, in hun ADL-lijst. Er komen vragen aan vrijwilligers om met bepaalde bewoners meer naar buiten te gaan. Sommige bewoners zeggen in het dialooggesprek dat ze een oude belangstelling willen oppakken.

“Ik ben weer gaan schilderen en gitaarspelen. Dan voel ik me vrij. Dan heb je iets wat je fijn vindt.”

Bewoner

Het gesprek over 'vrijheid en veiligheid' kan ook in de groep gevoerd worden. Er ontstaan nieuwe verbindingen en er is ander gedrag te zien. Bewoners denken actiever mee, bijvoorbeeld over de aanschaf van een lamp in de huiskamer en bepalen welke het wordt. Een bewoonster biedt spontaan aan om volgende week samen koffie te drinken met haar verjaardag en zegt assertief: *"Ik zorg wel voor wat lekkers."*

Van 'veiligheid' naar 'eigen regie' naar 'vrijheid'

In ons experiment was duidelijk te zien dat bij bewoners de inhoud van de begrippen 'vrijheid', 'veiligheid' en 'eigen regie' verbonden zijn.

In het begin van het experiment is het voor (bestaande) bewoners nog heel moeilijk om zich 'vrij' te voelen of wensen te uiten op dit gebied. Hun dagelijkse realiteit is een totaal andere: pas als bewoners zich veilig voelen én de ruimte voelen voor eigen regie, kan er een stap gezet worden om (weer) vrij te zijn en hun verlangens te realiseren.

Wat levert het op volgens medewerkers?

We hebben een evaluatie gedaan van het experiment met vrijheid en veiligheid in de zorg onder zorgprofessionals die mee deden. Cliënten zijn meer actief en komen voor zichzelf op. Iets wat de medewerkers als positief zien:

“Er is nu een bewoonster die zich zo veilig voelt dat ze ook kritiek durft te spuien naar mij. Daar ben ik trots op.”

Medewerkers zien ook concreet ander gedrag. Bewoners maken meer gebruik van de mogelijkheden.

“Ik zie als verschil dat bewoners nu actief naar buiten gaan. Ze wachten niet meer tot ze gebracht worden. En maken zelf een deur open en gaan buiten zitten. Dat is een groot verschil met een jaar geleden.”

Bijdragen aan de vrijheid van cliënten versterkt ook het contact met elkaar. Dat geeft nieuw werkplezier.

“Als we nu met iemand weg gaan, dan lach je samen heel wat af. Ze waardeert het en ze laat dat merken.”

Dialogoog over vrijheid en veiligheid: 7 tips voor zorgprofessionals

1. Begin met de dialogoog over 'veiligheid': wat betekent dit voor jouw cliënt?
2. Maak werk van de veiligheidswensen van je cliënt. Dat geeft vertrouwen!
3. Begin daarna met het gesprek over 'vrijheid': wat betekent dit voor je cliënt?
4. Gebruik creatieve werkvormen in het gesprek, die werken stimulerend
5. Laat je verrassen door de uitkomsten!
6. Werk met kleine stapjes aan meer vrijheid voor je cliënt
7. Doe het samen. Betrek de familie.

Wat is er beschikbaar?

De dialogoogmethodiek wordt zo breed mogelijk gedeeld binnen de langdurige zorg. Zodat ook anderen deze dialogoog kunnen voeren. Hiervoor zijn verschillende hulpmiddelen beschikbaar. De Handleiding '[In gesprek over leven in vrijheid en veiligheid](#)' is voor zorgmedewerkers, leidinggevers, ondersteuners van teams of cliëntondersteuners. Dit is een praktische introductie op het voeren van dialogooggesprekken.

Er zijn ook toegankelijke, aansprekende gespreksvormen voor de dialogoog over vrijheid en veiligheid.

- [Een gespreksvorm](#) gebaseerd op de schijf van vijf, met leefdomeinen
- [Een Boom](#) voor Vrijheid en veiligheid, een creatieve beeldwerkvorm
- [Een Vragenspel](#) 'Wat betekent vrijheid en veiligheid voor u?' met kaarten
- [Een Vragenspel](#) 'Wat betekent vrijheid en veiligheid voor mij?' voor bewustwording en reflectie van zorgprofessionals

Voor cliëntenraden is er een aparte handreiking en vragenspel gemaakt. Die zijn allebei [hier](#) te downloaden.

Verder is er een film "[In gesprek over vrijheid en veiligheid](#)". In deze film (van 11 minuten) vertellen bewoners, medewerkers, een lid van de cliëntenraad (familielid) en de bestuurder over hun ervaringen met vrijheid en veiligheid.

Er is bovendien een procesbeschrijving beschikbaar: '[Vrijheid en veiligheid in beeld](#)'. Hierin lees je wat we in de praktijk gedaan hebben en wat de ervaringen zijn van de mensen die betrokken waren. Ook staan hierin tips voor organisaties die willen starten.

Ondersteuning?

Voor ondersteuning bij het opzetten van de dialogoog over veiligheid en vrijheid, ook bij cliëntenraden, kun je contact opnemen met LOC Zeggenschap in zorg: tel. 030 284 32 00. loc@loc.nl. Voor (train-de-)training en

consultancy bij deze innovatie in de beroepspraktijk of binnen zorgorganisaties: Artemea, via info@artemea.nl en 030-2203230.

Meer artikelen over de thema's met trefwoorden:

Thema's: [Knellende regels](#), [Vrijheid en veiligheid voor levensgeluk cliënten](#), [Ervaringen van bewoners, naasten en medewerkers](#)

Trefwoorden: [Begeleiders](#), [Behandelaars](#), [Bestuurders](#), [Bewoners](#), [Communicatie](#), [Coördinatoren](#), [Eigen regie](#), [Medewerkers](#), [Regels](#)